

Artikel

Schytte, Benny (2004). *Legepladsen som pædagogisk rum*. I publikationen Niels Bang Hansen m.fl., *Udeområder*. (Børneinstitutioner - Byggeri og indretning. Hæfte 5. Kroghs Forlag.

LEGEPLADSER I BØRNEHØJDE

af Benny Schytte

For ca. 50 år siden blev Danmark næsten invaderet af udenlandske pædagoger, legepladsentusiaster o.a., som ønskede at se nærmere på et unikt, dansk legepladsfænomen, som var opstået i 1940'erne og 1950'erne. Det var en ny type legepladser, som i starten blev kaldt for skrammellegepladser, men som senere fik det mere mondæne navn: byggelegepladser.

Den første skrammellegeplads blev indviet i 1943, men ideen til denne legepladsform blev allerede introduceret i 1930'erne af den berømte havearkitekt C.Th. Sørensen. Han skriver: "...måske kunne vi indrette en slags skrammellegepladser på passende og ret store arealer, hvor børnene fik lov at udnytte gamle biler, papkasser, kvas og den slags ting".¹

Skrammellegepladsen i Emdrup var den første, men i de følgende årtier opstod der mange byggelegepladser overalt i landet. Der gik som nævnt ikke lang tid før gæster fra nær og fjern begyndte at komme på besøg for at betragte denne særlige form for legeplads. De udenlandske gæster var vildt imponeret over det, de så, og de var fast besluttet på at indrette sådanne legepladser i deres hjemland. Det skete også, men det mest interessante i den historie er, at de valgte at kalde deres byggelegepladser for eventyrlegepladser ('Adventure playground', 'Robinsonspielplatz' etc.).

For de udenlandske gæster havde besøget på de danske byggelegepladser tilsyneladende været lidt af eventyr. Her var noget, de aldrig havde set før, noget de aldrig havde troet kunne lade sig gøre. De havde set, hvordan børnene på legepladserne - måske med lidt hjælp fra de voksne - havde skabt det ene fantasifulde hus efter det andet og indrettet disse på de mest besynderlige og kreative måder. De havde set, hvordan børnene omkring husene havde skabt små legesteder: små haver med blomster, grøntsager m.v., kunstfærdige bure og indretninger, hvor de kunne have deres kæledyr etc.

Disse udenlandske gæster havde med deres egne øjne set et nyt legepladskoncept - for nu at bruge et moderne udtryk - hvor børnene på egen hånd og med entusiasme og initiativ havde skabt deres egne 'eventyrlige' lege- og væresteder. Et legepladskoncept som adskilte sig fra den internationale legepladsredskabskultur.

Byggelegepladserne, denne danske verdensbegivenhed som blev eksporteret til en lang række lande i slutningen af 50'erne og 60'erne, findes stadig i Danmark².

Børneperspektivet

Når jeg har valgt at fortælle denne historie om byggelegepladserne og de udenlandske gæster i denne afsluttende artikel om daginstitutionelle legepladser, er det fordi byggelegepladsidéen, som baserer sig på børns egen skabende virksomhed på legepladsen, efter min mening kunne få en større plads på daginstitutionelle legepladserne, selv om der her er tale om mindre børn end dem, der normalt kommer på byggelegepladserne. Og fordi begrebet 'eventyrlegepladser', som de udenlandske gæster valgte at kalde deres lands byg-

¹ C.Th. Sørensen (1931), *Parkpolitik i sogn og købstad*, Nordisk forlag.

² Der findes i Danmark ca. 80 byggelegepladser.

gelegepladser, leder tankerne hen på at skabe flere fantasifulde og eventyrlige legepladser, hvor børneperspektivet i langt højere grad tænkes ind og inddrages idémæssigt og konkret.

De eventyrlige steder

Eksempelvis er eventyret en kategori eller et fænomen, som vi ofte forbinder med børn. Gennem eventyrfortællinger i form af oplæsning, teater etc. oplever børnene en verden, som de kan identificere sig med, og som på mange måder er en del af børnenes egen (fantasi)verden. Det gode og det onde, det virkelige og det uvirkelige, liv og død etc. er begreber, der er på spil i børnehøjde, og som indgår i eventyrfortællinger og ofte i meget fantasifulde og mystiske omgivelser.

Men hvor er de eventyrlige steder på legepladserne? Hvor på legepladserne er den verden, som voksne (forældre, bedsteforældre, pædagoger o.a.) i andre sammenhænge præsenterer for børnene via oplæsning, teater, film etc?

Hvor er de steder, hvor børnene selv kan undre sig, stille spørgsmål, lade sig rive med, fantasere, drømme osv.? Hvor er de steder på legepladsen, som kan inspirere børnene til at være i blåbærskoven, i hundredemeterskoven, i muddergrøften? Hvor er broen, de tre bukke bruse kan gå på? Hvor er Ronja Røverdatters dal, Pippis hus og hest, Emils havelåge, Harry Potters magiske univers? Hvor er Robinson Crusoes øde ø og lille sorte Sambos negerhytte?

Og hvor er alle de materialer, som f.eks. tæpper, presenninger, gryder, potter, pander, fuglebure, pinde, rafter, bildæk osv., som har så utrolig mange anvendelsesmuligheder til at skabe rum og rammer for børnenes fantasilege og skabende virksomhed?

Hvor er de steder, som børnene selv har skabt, og som ikke bliver ryddet op før børnene er færdige med at lege, eller som nogle andre børn overtager? Hvor er det sted, som personalet og forældrene (nogle af dem) opfatter som rod, men som i børnenes verden er det dejligste legested?

Det har alt for ofte været redskabskulturen og den pæne legeplads, som har været normen på legepladserne og i mindre grad børnenes fantasi- og legeverden. Den 'eventyrlige' legeplads har haft trange vilkår. Måtte dette ændre sig.

En metode til at skabe flere, eventyrlige og fantasifulde legepladser kunne være, at de voksne - det være sig fagfolk som pædagogisk personale -, som skal planlægge og indrette en legeplads, skruede tiden tilbage til dengang, de selv var børn. At de prøvede at huske tilbage og fandt frem til, hvad de selv som børn syntes var deres bedste legesteder. Her vil uden tvivl være megen inspiration at hente i udformning og indretning af fremtidens legepladser set ud fra et børneperspektiv.

Et eksempel på en sådan tankegang er realiseret i Den Økologiske Have i Odder, syd for Århus. Her ønskede man at indrette en legeplads til børnene, som kom på besøg med deres forældre. Havens ansatte, som ikke tidligere havde indrettet legepladser, var født og opvokset på landet og fandt frem til, at legepladsen skulle indeholde en moderne udgave af et høloft. Og hvorfor? Jo, fordi høloftet havde været deres allerbedste legested, da de selv var børn.

Skabende virksomhed

Et vigtigt aspekt i dansk børnehavepædagogik har igennem mange år været børns skabende virksomhed. I daginstitutionerne kommer det til udtryk ved, at børnene tegner, maler, spiller musik og teater mv. De præsenteres for mange forskellige materialer i form af blyanter, farver, perler, ler, udklædningsstøj og lignende. Nogle gange foregår disse kulturelle aktiviteter på initiativ af og sammen med de voksne, andre gange gør børnene det selv. Tra-

tionelt foregår disse former for skabende virksomhed indendørs og bliver ofte værdsat højt af forældrene³, specielt hvis der skabes nogle 'produkter'.

Udendørs på legepladsen er den skabende virksomhed også tilstede. Mindre værdsat og med for lidt opbakning i forhold til anskaffelse af materialer og indretning af rum, som er forudsætninger for børnenes egen skabende virksomhed på legepladsen. Når børnene graver grøfter, laver kuglebaner, skaber og indretter deres købmandsbutikker, huler osv. er det forstås: skabende virksomhed i børnehøjde.

Skabende virksomhed i børnehøjde handler også om at give børn lov. F.eks. er det et karakteristisk træk ved børn, at de elsker at blande ting sammen. Det er deres måde at eksperimentere (og skabe) på. Voksne har en tilbøjelighed til at holde tingene adskilt og skal have styr og orden på alting. For børn er det lige omvendt.

Hvis der f.eks. er noget jord at grave i og op, noget sand, grus eller vand at blande i, så har vi den klassiske mudderkage. Og man behøver man altså hverken at være pædagog eller have læst bøger om børn for at vide, at børn elsker børn at lave mudderkager. De bliver godt nok noget beskidte, men det har børn faktisk ikke noget imod!

Iagttagelser af børns leg

Når Jan Kampmann⁴, professor i barndomsforskning, forsøger at lægge et børneperspektiv på børns leg, er det blandt andet ved at bruge en metode, han kalder 'at kigge børn over skulderen'. Metoden går ud på at iagttage børnenes leg, følge dem overalt, observere dem, videooptage og/eller skrive notater af iagttagelserne for senere at bearbejde, systematisere og analysere resultaterne og derefter at drage nogle konsekvenser af de opnåede resultater.

En måde at inddrage børneperspektivet i forhold til planlægning og indretning af legepladsen er 'at kigge børn over skulderen', når de leger ude på legepladsen med henblik på nytænkning og forandringer af legepladsen. Ofte vil det pædagogiske personale mene, at de har rimeligt styr på børnenes leg og adfærd på legepladsen. Men man skal gøre sig klart, at der er forskel på at være ude på legepladsen og følge med i, hvad der forgår, og at foretage nogle mere skarpe iagttagelser og observationer af børnenes leg. F.eks. hvilke lege leger børnene, hvor og hvor længe, hvordan bruger de rummene, hvilke børn leger sammen, hvor mange leger sammen, hvilke konflikter forekommer på legepladsen, og hvordan opstår de osv. osv.?

I forbindelse med et udviklingsprojekt⁵ om legepladsen var en af opgaverne for personalet at iagttage børnenes leg og adfærd på legepladsen (kollegaernes adfærd på legepladsen blev også observeret, men det er en anden historie). Mens de øvrige kollegaer var ude og havde opsynet på legepladsen, foretog personalet på skift en række iagttagelser af børnene leg og adfærd på legepladsen. Det, som var interessant - ud over hvad personalet observerede om børnenes leg og adfærd - var, at personalet blev meget overrasket over, hvad og hvor meget de så om børnenes leg og adfærd, som de ikke så, når de var ude på legepladsen på helt normal vis.

Denne erfaring viser, at man skal være opmærksom på at skelne mellem de umiddelbare indtryk af børns leg og adfærd på legepladsen og de mere grundige og systematiske iagttagelser.

---

³ Psykiateren Gideon Slotnik siger i en artikel i fagbladet *Børn & Unge* (14/1992), at daginstitutionernes pædagogik er en form for produktionspædagogik, hvor børnene sætter perler på snor, laver papirklip mv., og at også forældrene anvender produktionspædagogik som målestok for institutionens pædagogiske arbejde.

⁴ Se bl.a. Kampmann, Jan og Andersen, Peter Ø. (1996), *Børns legeskultur*.

⁵ Børnehaven Skanderborgvej, Slagelse.

Hvis man vil bruge børnenes leg og adfærd til at vurdere legepladsen og efterfølgende bruge denne vurdering som grundlag for nytænkning og fornyelser på legepladsen er det ikke tilstrækkeligt med de umiddelbare indtryk. Det kræver, at man går et spadestik dybere ned, og fra daginstitutionens side afsætter de nødvendige ressourcer til at få et ordentligt indblik i børnenes brug af legepladsen.

Mod nye eventyrlegepladser

Som supplement til daginstitutionens egen 'forskning' og i forbindelse med etablering af helt nye legepladser kan der søges viden fra andre kilder. Der er efterhånden udkommet en del bøger med ideer og forslag til anlæg af legepladser⁶, ligesom, der findes enkelte undersøgelser om børn og legepladser, hvor børneperspektivet er i fokus⁷.

Når fremtidens daginstitutioner skal planlægges og udformes er der derfor ingen grund til at etablere uigennemtænkte eller 'bevidstløse' legepladser. Dem har vi set nok af.

Lad os i stedet skabe nogle daginstitutioner, hvor vi tager afsæt i børnenes måde at bruge legepladsen på, inddrager deres univers, tænker nogle pædagogiske tanker om legepladsen, inddrager andres erfaringer og etablerer eventyrlegepladser, hvor børnene kan skabe (sig) på deres egen måde.

Litteraturhenvisninger

Kampmann, Jan og Andersen, Peter Ø. Andersen (1996), *Børns legekultur*, Munksgaard/Rosinante.

Grahn, Patrick m.fl. (2000), *Børns udeleg - betingelser og betydning*, Forlaget Børn og Unge.

---

⁶ Et udvalg af disse bøger er medtaget i litteraturhenvisninger efter artiklen *Legepladsen*, se s. xx.

⁷ Patrik Grahn m.fl.'s undersøgelse af to svenske daginstitutioner. Her konkluderes det blandt andet, at legepladser med varierede legesteder og natur på legepladsen forbedrer børnenes motorik og koncentrationsevne samt skaber en mere udviklet leg.